

O'QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA PSIXOLOGIYANING TUTGAN O'RNI

Toshpo'lova Oyzoda Abdukadirovna
Guliston shahar, 1 mavze, "Navbaxor"
MFY, Ko'rkam diyor ko'chasi 7uy.
Amalyotchi psixolog
998941797444

Annatsiya: Ushbu maqolada o'quvchilar bilan ishlashda psixologiyaning tutgan o'rni, Diqqat markazida, Yozish uslubi, Motivatsiya, Gumanitar idrok etish haqida ma'lumotlar berildi.

Kalit so'zlar: O'quvchilar, Psixologiya, xulq-atvor, fikr-mulohaza, moslashtira.

O'quvchilar bilan ishlashda psixologiyaning o'rni beqiyos. O'quvchilar sifatida bizda kitob o'qishda turli motivlar va afzalliklar mavjud, bu bizning o'qish tajribamizga ta'sir qilishi mumkin. Psixologiya yordamida biz o'qishni yanada qiziqarli va ular uchun qiziqarli qiladigan o'quvchilar bilan ishlash strategiyalarini ishlab chiqishimiz mumkin. Ushbu maqolada o'quvchilar bilan ishlashda psixologiyaning o'rnini o'rganamiz.

1. Auditoriya tahlili

Psixologiya bizning yozishimiz bilan maqsadli auditoriyani tushunishimizga yordam beradi. Tinglovchilarning xulq-atvor xususiyatlarini, motivlarini va afzalliklarini tushunish o'zlari uchun yanada qiziqarli va dolzarb bo'lgan tarkibni shakllantirishga yordam beradi. Yozuvchilar sifatida biz demografik ma'lumotlarni tekshirish, so'rovlar o'tkazish va o'quvchilarning fikr-mulohazalarini tahlil qilish orqali tinglovchilarimiz haqida tushuncha hosil qilishimiz mumkin. Ushbu ma'lumot bilan biz yozuv mazmunini o'quvchilarimizning afzalliklariga moslashtira olamiz, bu esa bizning yozish maqsadlarimizga erishishda yanada samarali bo'ladi.

2. Yozish uslubi

Yozuv uslubi psixologiyasi so'z boyligining tonusi, jumla tuzilishi va darajasining o'quvchining tushunishi va unashtirilishiga ta'sirini nazarda tutadi. To'g'ri yozish uslubini tanlash qiziqarli bo'lgan kitob bilan o'rtacha bo'lgan kitob o'rtasidagi farqni keltirib chiqarishi mumkin. Masalan, ertaklarda suhbatlashish uslubi ko'pincha afzal ko'rilgan, chunki bu o'quvchilarga kitobdagi belgilar bilan bog'lanishga yordam beradi. Bundan tashqari, uydirma bo'lmagan materialni qurishda aniq yozish uslubi zarur, chunki u o'quvchilarga qiyin tushunchalarni tushunishni osonlashtiradi.

3. Diqqat markazida

O'quvchilar bilan ishlashda psixologiyaning yana bir jihati diqqatga sazovordir. O'quvchilar turli e'tibor doirasiga ega bo'lganlarida, bizning yozish uslubi va taqdimot tanlovlarimiz ularning e'tiborini doimiy ravishda jalb qilishimizni ta'minlashi kerak. Shrift o'lchami, sahifa tartibi va oraliq kabi omillar o'qish tajribasini engillashtirish uchun optimallashtirilishi kerak. Har qanday chalg'itish yoki zerikish o'quvchining kontentga bo'lgan qiziqishini yo'qotishiga va uning maqsadga muvofiq ta'sirini tushunmaslikka olib kelishi mumkin.

4. Motivatsiya

O'quvchilar bilan ishlashda motivatsiya muhim ahamiyat kasb etadi. Ko'pincha odamlar kitob o'qiyotganda turli motivlarga ega bo'ladilar. Ba'zilar zavqlanish uchun o'qishlari mumkin, boshqalari esa ma'lum bir mavzu haqida ko'proq bilishlari kerak. Yozuvchilar o'quvchilarning qiziqishini uyg'otadigan psixologik texnikalarni o'z ichiga olishi va ularni o'qish tajribasi davomida jalb qilishi kerak. Masalan, shubhali hikoya qilish usullaridan foydalanish o'quvchilarni bundan keyin nima bo'lishini bilish uchun o'qishga majbur qilishi mumkin.

Gumanitar idrok etish — ilmiy idrok etishning alohida turi, bo'lib tabiiy fanlarga o'xshash o'rganilayotgan obyektga subyektning boshqacha munosabatini ko'zda tutadi. Gumanitar idrok etishning diqqat markazida buyumlar bo'ldi. Shuningdek, u quyidagicha izohlanadi. Shaxs emas, subyekt — obyekt emas, subyekt — subyekt munosabatlari bo'ladi deb ta'kidlaydi M.Vaxtinning fikricha, buyumni idrok etish va shaxsni idrok etish — ikki har xil narsalardir. Buyumni bir tomonlama subyektning oxirigacha idrok etiladi. Shaxs idrok etiluvchi sifatida idrok etish «aniqligini», talab etmaydi, balki «kirib borishni» talab etadi. Idrok etish — anglanganlik har doim ham ikki tomonlama harakat. Idrok etuvchi subyekt — idrok etiluvchi subyekt munosabatlari — dialogdan iborat. Dialog esa vaziyatda bo'ladigan ko'rinishlarinigina ko'rsatishni ko'zda tutmay, kontekstlari tugatilmas turlarida berilgan ma'nolarini ham ochib berishni ko'zda tutadi. Shuning uchun dialogning oxiri yo'q, chunki haqiqiy tushunish tarixiylik va shaxslashtirilgan. Bu holat gumanitar tushunchada aniqlik va tushunish ko'rsatkichlariga tabiiy fanlar ko'rsatkichlaridan farqli o'ziga xoslikni beradi.

Gumanitar idrok etishning aniqligi (identifikatsiya) bir xilligini aniqlashdan iborat emas, balki «beganani xuddi o'zinikiga o'xshatmay begunaligini» yengib o'tishdir, ya'ni idrok etuvchi va idrok etilayotganning o'zaro bog'liqligiga, kirib borganligi darajasidan iboratdir.

Psixologiyada o'qitish xususiyatlarini tushunishda muhim bo'lgan gumanitar idrok etishning yana bir xislati bu psixologik idrok etishning prinsipial ravishda geterogenligidir va ko'p jihatdan rasmiylashgan faqatgina ilmiy — nazariy, mantiqiy fikrlashni nazarda tutib qolmay, balki obrazli, badiiy, tasviriy, hayoliy, ko'rgazmali - amaliy fikrlashni ham ko'zda tutadi. Gumanitar idrok etish xususiyatlaridan kelib chiqib quyidagi tarzda psixologiya o'qitish maqsadlarini mutaxassis — psixologlar va pedagogik faoliyatida o'qitish tizimida psixologiyani o'rganuvchilar uchun ham belgilanishi mumkin.

Psixologiyani o'qitishdan maqsad — odamlarning hayot faoliyatida ularning o'zaro aloqa munosabatlarini o'rnatish, bilish usullarini nazariy va amaliy egallab olishdir. Psixologik idrok etishning xususiyati bilim va harakatlari birligidan iboratdir. Shuning uchun ikki tomonga yo'nalgan ya'ni — o'ziga va boshqa odamlarga yo'nalgan harakatlar usuliga ega bo'lmagan nazariy idrok etish — bu ilmiy psixologik bilim emas, psixologik idrok etish va harakatlar usullari o'zini anglash birligiga erishish maqsadida amalga oshiriladi.

Psixologiya fanini o'qitish faqatgina boshqa odamlar xulqi va fikrlash usulini qayta o'zgartirish, balki o'zini qayta tashkil etish mahoratini egallashga ham yo'naltirilgan. Psixologiya o'qitish metodikasining maqsadi shaxsni idrok etish munosabatlari va ularni

qayta o'zgartirish usullarining birlashib ketganligi bilan belgilanadi. Albatta, bu maqsadga butun boshqa maqsadlar tizimiiii amalga oshirish bilan erishiladi. Bundan tashqari, u insonparvarlik tarbiyasi maqsadlari — dunyoqarashni shakllantirish, jamiyat qurilishida shaxsning amaliy yo'nalganligi bilan bog'liq mutaxassisni o'qitishning ancha dolzarb maqsadlari tizimiga kiritilgan.

Xulosa

Xulosa qilib, o'quvchilar bilan ishlashda psixologiyaning o'rni beqiyosdir. O'quvchilarning xulq-atvorini, motivlarini va afzalliklarini tushunish orqali yozuvchilar o'zlarining mazmunini yanada qiziqarli va dolzarb qilish uchun moslashtirishlari mumkin. Diqqat bilan tanlangan yozish uslubi va diqqat va motivatsiya omillariga e'tibor qaratish o'quvchi tajribasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Oxir oqibat, maqsad yozuvchi va o'quvchi o'rtasida aloqa va o'zaro tajribaga erishishdir. Shuning uchun o'quvchilar bilan ishlashda psixologiyadan foydalanish o'qish tajribasini yanada qoniqarli va ta'sirli qilib qo'yishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. «Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch» Toshkent. «Ma'naviyat» 2008
2. Samadov, Muhiddin Ahadovich. "EFFECTIVE METHODS OF ENGLISH TEACHING IN HIGHER EDUCATION." *Academic research in educational sciences* 3.2 (2022): 770-773.
3. Samadov, Muhiddin Ahadovich. "LEXICAL-SEMANTIC AND LINGUOCULTURAL STUDY OF TERMS IN ENGLISH AND UZBEK." *Academic research in educational sciences* 3.4 (2022): 288-291.
4. Пардаева, Нигора Қўйсинбоевна. "АНБАР ОТИН “ЯККА БАЙТЛАР” И ҲАҚИДААЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР." *ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В СОВРЕМЕННОЙ НАУКЕ*. 2020.
5. Ruzikulovich, Allayorov Tulkin, and Baymirov Kayum Shayimovich. "Lingupoetic Features Of Imperative Devices Used In Literary Texts In The Uzbek Language." *Journal of Pharmaceutical Negative Results* (2022): 1833-1837.
6. Ruzikulovich, Allayorov Tulkin. "FUNCTIONAL-SEMANTIC AND LINGUO-POETIC CAPABILITIES OF IMPERATIVE STRUCTURES." *EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR)* 8.4 (2022): 219-221.